

KRITIKA ČISTE VJERE (XXXI)

Obrada pitanja smisla vjere koja slijedi nije namijenjena za one koji imaju gotove odgovore, niti za one koji sve znaju. Ova rasprava namijenjena je za 'ulu-l-elbāb, vlasnike razuma, koji znaju da ne znaju i zato pitaju da bi saznali ono što ne znaju. Ova rasprava je kritika čiste vjere. Nipošto, kritika čiste vjere nije antiojera! Kritika čiste vjere je duhovni i misaoni napor da se izmjeri moć vjere u njenoj transcendentnoj i imanentnoj pojavnosti. Kritika čistog uma izvodi se iz pitanja: Šta mogu da znam? Šta mogu da činim? I čemu mogu da se nadam? Paralelno tome, kritika čiste vjere izvodi se iz pitanja: Kako mogu da vjerujem? Kako mogu da djelujem? I kako mogu da se spasim?

Obavijest

Nastavak tekstova *Teološke dileme*: "Kritika čiste vjere", autora Mustafe Cerića, reisu-l-uleme (1993.-2012.), koji su objavljeni u *Preporodu* (XXX nastāvaka), od sada će biti objavljeni samo na portalu Centra za dijalog - Vesatija: www.cdv.ba.

Molimo naše vjerne čitatelje da to uvažavaju i nastave čitati, kao i do sada u polumjesečnom izdanju. Naš cilj je da napišemo stotinu nastāvaka, te da to objavimo kao knjigu, ako Bog dâ. Budite s nama na ovom putu traženja smisla čiste vjere, kao uspjeha na Ovome i spasa na Drugome svijetu!

Piše: dr. Mustafa Cerić, reisu-l-ulema (1993. - 2012.)

Vjera je zavjet (10)

CXVI

Emocija susreta sa Ćabom

Pišem ovaj nastavak pod snažnim utiskom mirisa Harema Ćabe i okusa Zemzema¹. Ne sjećam se više koliko puta sam *tavāfio*² oko Ćabe. Znam samo da sam prvi put ugledao Ćabu golim okom početkom zu-l-hidžeta 1400., odnosno polovinom oktobra 1980. godine po Milādu. Taj prvi neposredni susret s Ćabom je nezaboravan i neizbrisiv, baš zato što je prvi i baš zato što je

¹ Imao sam sreću da budem pozvan na Prvu konferenciju o izgradnji i održavanju dvaju Časnih Harema, Mekke i Medine, koja je održana u Džeddi 10. rebiu-l-ahira, 1439/28. decembra 2017. godine pod pokroviteljstvom Emira Khalida al-Fejsala, guvernera Mekke. I imao sam čast govoriti na sesiji s imamom i hatibom Harema Ćabe Šejhom Abdurrahmanom al-Sudejsom o mjestu Kraljevine Saudijske Arabije u muslimanskom svijetu i faziletima Mekke i Medine. Tim povodom obavili smo umru, Azra i ja u srijedu 9. rebiu-l-ahira, 1439/27. decembra, 2017. god.

² *Tavāfiti* je glagol arapskog porijekla, a znači kružiti oko nekoga ili nečega. Suština *hadža*, hodočašće Ćabe, što je peti šart islama, je stajanje na brdu Arefat 9. zi-l-hidžeta i sedam puta učiniti *tavāf* oko Ćabe nakon Arefata.

čežnjiv svakom čovjeku koji se pet puta okreće prema Kibli (Ćabi) dok klanja. U toj čežnji za prvim neposrednim susretom s Ćabom ima jedna tajna, a to je da se u tom trenutku svačija dova kod Bog Milostivog prima. Hazreti Omer, drugi pravedni halifa, podigao je u svoje vrijeme nasip ("redm") kako bi zaštitio Ćabu od poplava.

Taj nasip je postao uzvišenje s kojeg su dolazeći hodočasnici mogli ugledati Ćabu sa izvjesne daljine. Zato je to mjesto nazvano dovište ("al-med'ā"), gdje dolazeći hodočasnici i dan-danas uče dovu iako se Ćaba sa tog mjesta više ne vidi zbog visokih nebodera koji su u međuvremenu podignuti. Tako je Ćabu danas moguće ugledati tek kada joj se skroz približi, a to znači kada uđeš u sami Harem Ćabe, gdje te iznova obuzme onaj isti osjećaj kojeg si imao kad si je prvi put ugledao. Duša ti se raznježi, srce ti se razgali, um ti se probudi, pogled ti se izbistri, miris ti se raširi, lice ti se ozari, usne ti se osmjehnu, riječi ti se otvore, ruke ti se produže da dohvate Ćabu, da dotaknu Crni kamen, noge ti se predaju da što više koračaju oko Ćabe, a ti brojiš svaki svoj korak, kao da koračaš oko samog Arša, kao da nisi na Zemlji, kao da nisi tijelo, već samo duša, koja se oslobađa tjelesnog okova.

CXVII

Oni bi da im se ti prilagodiš

Dok smo *tavāfili* oko Ćabe sedam puta ispred nas su išla dva službena lica za sigurnost. Nije bila velika gužva kao za vrijeme hadža, ali nije bila ni velika komocija kao nekad u ovo doba godine. Sada je mala razlika u gužvi za vrijeme hadža i nakon hadža. Harem Ćabe je uvijek pun, rekao bih prepun, cijele godine. Dok sam *tavāfio* učio sam suru *Nūn* ili *al-Qalem*, u kojoj se kaže Alejhisselamu da ne sluša šta govori Velid ibn al-Mughīrah (527.- 622.), jedan od mekanskih moćnika. - *Muhammede, ti nisi lud! Shvatit ćeš to vrlo brzo, kao što će i oni shvatiti! Ti si na najvišem stupnju morala! ... Zato, nemoj se osvrtati na njihove laži! Oni bi da im se ti prilagodiš, pa da se i oni tebi prilagode! Oni hoće da te prevare!* Iako sam bezbroj puta učio ove ajete, ali nikad ih tako snažno i tako sugestivno nisam doživio kao ovoga puta dok sam *tavāfio* i razmišljao o ovoj Ćabi, koju podigoše meleki, koju izgradi Adem, koju obnovi Ibrahim i Ismail, koju obnovi Džurhum, koju obnovi Qusai ibn Kilāb, Muhammedov pradjed, koju obnoviše Kurejšije prije Muhammedove poslaničke misije, koju obnovi Abdullah ibn Zubejr, koju obnovi al-Hadžadž ibn Jusuf... Čovječe, ma ko da si na ovoj Zemlji ne možeš biti ravnodušan naspram Ćabe u Mekki.

Ne moraš vjerovati u kazivanje da je Ćaba u Mekki replika Ćabe na nebu, koju su meleki spustili na zemlju kako bi se ljudi osjećali uzvišeno dok *tavāfe* na Zemlji; ne moraš slušati ako ti kažem da je Adem osjećao samoću nakon što se spustio iz Dženneta na Zemlju, jer nije više čuo glas meleka, pa mu je Gospodar

rekao da je to zbog njegovog grijeha zbog kojeg je morao napustiti Džennet i nastaniti se privremeno na Zemlji. *Zato, Ademe, podigni Bejtullah ("Allahovu kuću") na Zemlji i tavāfi na isti način kao što si vidio kako meleki tavāfe - naredi mu Svevišnji Bog.*

Rekoh, ne moraš ni u šta od toga vjerovati, ali moraš priznati da je Ćaba najčasnija i najčistija tačka na zemaljskoj kugli prema kojoj se okreću ljudi dok se obraćaju Svevišnjem Bogu; moraš priznati da je Harem Ćabe najuzvišenije i najpoštovanije mjesto na Zemlji, gdje se ljudi najviše okupljaju, tražeći utjehu od zemaljskih tegoba i spas do nebeskih obećanja.

Gledam Ćabu i razmišljam o ovom Crnom kamenu, kojeg ne dotičem, ali vidim njegove crne obrise, vidim tu crninu od ljudskih grijeha i veliku ljudsku želju za kajanjem i oprostom kod Onog koji je Milostiv i koji oprašta. Vidim i prolazim pored ovog *Meqām-i Ibrahima*, gdje je nekad stajao Ibrahim, a. s., koji me podsjeća na njegov zavjet Bogu, podsjeća me na njegovu ženu Hadžeru, na njegovog sina Ismaila, a. s., podsjeća me na tu nebesku brigu o tome šta se događa na Zemlji. Tu sam, u stvari, najdublje shvatio da je "vjera zavjet". I baš zato što je bio spreman da svoj zavjet ispuni, Milostivi ga oslobađa otnovskim otkupom. Zato je Ibrahim, a. s., simbol pokornosti Svevišnjem Bogu, jer je bio svjestan značenja čistog zavjeta vjere, jer je bio svjestan smisla čiste vjere.

A onda, kao nikad do sada, sjetih se da je nekad uz ovu Svetu Ćabu stajao kip Hubela³, kojem se Muhammedov djed Abdulmuttalib zavjetovao da će žrtvovati jednog sina ako mu se ispuni želja da ima deset sinova. No, kad mu se ta želja ispunila, Abdulmuttalibu je bilo žao da žrtvuje bilo kojeg sina na oltaru Hubela. Ali, zavjet je zavjet. Valja ga ispuniti ako se želi ostati vjeran sebi i častan svojim u Mekki. Zato je Abdulmuttalib odlučio da bacanjem u zrak kopalja sa deset napisanih imena svojih sinova provjeri, kojeg od deset sinova valja mu položiti kao žrtvu na oltar Hubelu? Onog sina čije koplje padne najbliže do Hubelovog oltara treba žrtvovati.

Nakon više bacanja, koplje s imenom "Abdullah" je palo najbliže do Hubelovog oltara. Iako je bio njegov miljenik, kao što je i Jusuf bio omiljeni sin svom ocu Jakubu, Abdulmuttalib je bio spreman da žrtvuje sina Abdullaha kako bi sačuvao ugled u Mekki i osigurao svoje mjesto prvoga u plemenu Kurejš. Baš zbog toga što je bio njegov miljenik, Abdulmuttalib je želio da provjeri Hubelovu pogodbenu volju kako bi spasio, tj. otkupio život svog sina Abdullaha. Tražio je od tada čuvene vidovnjakinje u Medini da mu kaže svoje mišljenje o tome. Ako ona kaže da je Hubelova volja nepromjenljiva, onda se

³ Hubel je bio predislamski idol arapskog plemena Kurejš. Kip Hubela imao je ljudski lik i stajao je uz Ćabu. Kurejševići su vjerovali da Hubel posjeduje moć posrednika kod najvišeg idola - božanstva za rješavanje ljudskih pitanja kroz bacanje kopalja. Predislamski idoli se spominju u Kur'anu: u suri *al-Nūh* spominju se: *wedd, suwā', jeghūs, je'ūq* i *nesr*, a u suri *al-Nedžm* spominju se: *allāt, al-'uzzā* i *menāt*.

zavjet mora tako ispuniti, ali ako ona nađe alternativu, onda to može biti spas za Abdullaha. Tako i bi.

Medinska vidovnjakinja je Abdulmuttalibu olakšala tako što mu je kazala da može otkupiti Abdullahovu žrtvu, žrtvom deva, a to znači za svako bacanje koplja u zrak sa Abdullahovim imenom treba založiti deset deva sve dok na koplju ne bude pisalo da je "dosta". Tek nakon deset bacanja u zalog po deset deva, na koplju se pokazao znak da je "dosta". Abdulmuttalib je spasio sina Abdullaha za vrijednost od sto deva.

Abdullah će postati otac posljednjeg Božijeg Poslanika. Muhammed ga neće nikad vidjeti, ali će znati da je njegov otac Abdullah imao veliku cijenu u Mekki. Znat će Muhammed da je njegov djed Abdulmuttalib bio spreman žrtvovati njegovog oca kao zavjet svoje vjere, ali i to da je njegov otac zaslužio otkup, poput otkupa, kojeg je zaslužio Ismail, kojeg je njegov otac bio spreman žrtvovati, kao svoj zavjet ili kao svoju pokornost Svevišnjem Bogu. Sve mi se to vrtilo u glavi dok sam *tavāfio* i Boga Milostivog molio da mi olakša da ispunim moj zavjet - da shvatim smisao čiste vjere, da budem i ostanem uspravan čovjek na Božijem putu do uspjeha na Ovome i do spasa na Drugome svijetu.

Nakon *tavāfa* pio sam Zemzem vodu. Nikad mi nije bila ni slađa ni draža. Činilo mi se kao da me Hadžera, majka Ismailova, gleda i poziva da trčim između Safe i Mervi baš onako kako je i ona trčala dok je tražila vodu - spas za svog sina u pustinji.

Nismo li i mi danas svi u pustinji žedni morala - spasa za naše sinove i kćeri? O Hadžera, pouči nas kako se trči od Safe do Merve radi Zemzema, radi čiste vjere, radi čistog morala, radi čistog uspjeha, radi čistog spasa čovjeka od ponora...

U slijedećem nastavku:
Vjera je zavjet (11)